

Sándor Iván

Az Argolíszi-öböl

Ha fel is szakadt apámból az utóbbi időkben valami abból, ami, úgy éreztem, még számára is megválaszolatlan, ha törekedett is rá, hogy ne csak a tudását próbálja megosztani velem, be kellett látnom, hogy a nagy beszélgetés, amit áhítottam, azért késik, mert annyi évtized munkája után sem gondolta, hogy eljutott olyan válaszokig, amelyeket érdemes rám hagynia.

Az intenzív osztály lepedőkkel elkerített ágán már nem tud beszélni.

Talán még észleli a jelenléteimet.

Egymáshoz szorítom felettem a két tenyeremet, lassan szétnyitom, mintha úszómozdulatot tennék, elvezetem az arca felett.

Nincs már erre sem válasza.

A nedvezés rákocsonyásodott a szemgolyóra. Az arcbőr ráfeszül a csontokra, az állcsont kihegyesedik.

Az infúziós tartályban még süllyed az oldat.

A nővér mellettem áll.

A maszkká merevedett arcot nézem, de úgy érzem, a nővér engem figyel.

Fiatal, a tekintete mégis anyám tekintetére emlékeztet. Mint aki azért van ott, hogy most már csak rám vigyázzon.

Már a párnát igazítja, az infúziót kapcsolja ki, mégis miközben a halott apámat nézem, nem tudok szabadulni a nálam fiatalabb nővér anyáméra emlékeztető tekintetétől, s ez maga a borzalom, mintha ettől szólalna meg az apámmal való végső beszélgetés tárgysorozata, amire már nem kerülhetett sor, apám belépett a beléphetetlenbe, talányokig jutott, ahová mindig igyekezett, de a megnevezésükre nem talált szavakat, még a görögjei között sem.

Sóhajszerű nyögést érzékelek.

Túlannról érkezhetsz?

Mintha annak az üzenete volna, hogy valamire mégis rátalált?

A nővéreké a sóhaj.

Kihátrál az ügyeletes orvosért, rajtam hagyva a tekintetét, ami a borzalom érzését keltette fel bennem, holott szelíd volt. Úgy nézett rám, mint valakire, aki itt végérvényesen egyedül maradt, s ő ezt jobban tudja, mint az, akit a gyengéd tekintete végigsimít.

Anyám egymagában ül a folyosó padján. Volna még helyük mellette azoknak, akik a fal mellett álldogálnak, de úgy látom, segíteni akarnak neki a magányába húzódni azzal, hogy fenntartják számára a padot. Próbálom, minden bizonytal eredmény nélkül, úgy nézni őt, ahogy engem nézett a nővérke. Talán mégsem eredménytelenül, mert azt mondja, nem, nem megyek be, az már nem ő, még el tudtunk búcsúzni, a szobája, az asztala, a könyvei... költözz be te oda, ezt mondta utoljára.

A ravatalozó homályában nem tudom felismerni az arcokat.

Egyforma gyászmaszkok.

Kint az esőben egyforma fekete ernyők.

Alkalmi jelmezek. Alkalmi kellékek.

A gyászhuszárok elrendezik a koszorúkat.

Anyám nem ül le a koporsó mellé helyezett székre. Nincs rajta fekete kalap, nincs kendő. A levegő novemberhez illően hűvös. Majd tartom föl a ernyőt, ha elindulunk. Mindenkinek bólint, aki elénk járul. Nem szorít magához erősebben, úgy karol belém, mint ritkuló sétáinkon, hálás vagyok az eljátszott nyugalmaért.

Kint mozdul az ernyőerdő. A légáramlat behoz néhány szót. Apám immár átlényegült voltában is főszereplő, sosem vágyott ilyen szerepre, szerényebbre sem, csak nem szakítom meg a búcsúbeszédet, hogy a nevében felkérjem a mikrofonhoz járulókat, hagynák már abba a laudációkat.

Persze most... de az Akadémiába nem... most meg...

Szófoslányok kintről. Apám elnéző mosollyal pillantva, kire? a kollégáira? talán rám? anyámra? mondta egyszer az egyik vendégének, ezek azt hiszik, érdekelt az akadémiájuk, tíz évet öregednek egy székfoglaló után, és aztán már soha valami jelentősebb, nekem viszont elvégzendő dolgaim vannak, éppen beléptem, no, no, Géza, tiltakozott a vendég, én a legmelegebben támogatom a jelölésedet, ne fáraszd magad, nevetett apám.

Valaki azt mondja a közelemben, csatlakozzunk rögtön, ha elindul a koporsó után a család. Két hosszú beszéd. Minden felsorolhatót felsorolnak. Öregeknek tűnnek a szónokok, öregebbeknek, mint apám, nem tudom elhárítani az érzést, hogy rájuk gondolt, amikor azt mondta, hogy az akadémiai székfoglaló után tíz évet öregednek, és többé semmi jelentőset nem csinálnak. Anyám azt mondta, amikor a kórházból hazamentünk és beléptünk a dolgozószobába, hogy a rosszulléte előtti órában is dolgozott.

Mi kezdhető apám jegyzeteivel? Az esőtől átnedvesedett kabátok szaga odakint ugyanolyan áporodott, mint amilyen a ravatalozóban a levegő. Számítógéppel is dolgozott az utóbbi években. Viszik ki a koporsót. Már csak szítal az eső. Lassan halad az autó. Ilyen kényelmesen régen sétáltam anyámmal. Nem nézek hátra, nem érdekel, hogy hányan vannak, a fordulóban azért visszapillantok, nagy a tömeg. Mondom anyámnak. Belém karol. Olyan a tekintete, mint apám ágya mellett a nővérkéé volt.

A kocsin a koszorúk között fehér rózsacsokor. Fehér szalagon ezüstszínű betűkkel Erika neve. Felirat nincs, csak a név. Indiában forgatják a Maugham-filmet. Nem a sáros utat, nem a kocsit, Erikát látom jegyzetfüzettel a kezében George Váradi oldalán. Nem tudom, ki rendezi a Maugham-filmet, biztosan

befutott fickó. Erika mindig ott van, ahol lenni akar, adja isten, hogy ez mindig sikerüljön neki. Apámmal csak néhányszor találkozott, szép, hogy küldetett egy csokrot, talán nem is apám miatt, talán énmia miatt küldte, az egyetlen szó, a név a szalagon a dramaturgiai érzékére vall.

Egy professzor már mondja a sír előtt az újabb beszédet, Erika jegyzetfüzete bőrbe van kötve, mintha ékszeres dobozka volna, „Felvétel indul!”, Erika ilyenkor tesz egy lépést, hogy miközben már az egész stáb mozdulatlan, magára vonja a figyelmet, apám nagy tudós volt, ismétli a harmadik búcsúbeszédet tartó férfiú, anyám arca közönyös, remélem ilyen lehet az enyém is.

A tömegben látok néhány ismerőst. Az előregyártott tekintetek együttérzést üzennek, érdekes mélységük van, mintha ismereteik lennének azokról a törekvésekről, amelyek a búcsúbeszéd szerint apámat vezették, mintha áradna róluk a bizonyításkényszer, miszerint ők is, hasonlóan apámhoz, el nem fogadott felismerésekhez kívántak volna eljutni, az egyik tekintetből a szívós igyekezetet, a másiktól a kudarcérzést, a harmadiktól az önámítást olvasom ki, néhány pillanatra elárulják önmagukat, amikor a búcsúbeszédben elhangzik, hogy a tudomány új útjai, hogy nemzedékek hasznosíthatják, akkor minden maszk sugárzik, a gyászolók közösnek tekintik magukat abban, hogy ők ama tudás birtokosai, az új utak keresői, mintha önmagukat kísérnék az utolsó útra, persze azért ők viszatérnek a katedrára, az akadémiai pulpitusra.

Pauló forгатókönyvében peregnék úgy a dobok a várfalon, ahogy a sírásók lapátjairól hullik döngve a föld a koporsóra. A hangok mintha még mélyebbről érkeznének, apám küld válaszokat a beszédekre. Erika csokra a hant tetején, itt is talált magának feltűnő helyet, apámnak meg kellett halnia ahhoz, hogy Erika a lábaim előtt heverjen.

Lassú menetben járulnak elénk a gyászmaszkosok. Van, aki hosszan ecseteli lesújtottságát, a tudomány veszteségét. Eláll az eső, becsukják az ernyőket. Fekete kabátos férfi ezüstsín selyemsálja lebeg a szélben. Meggyaszín sálakat is látok. Egy fiatalemberen, talán apám hallgatója volt, fekete baszk sapka.

Hol láthattam ilyen maszkos arcokat? Pauló segít a kellő pillanatban, mindig segít, persze, a Velence-film bálján, habár itt minden feketében. Pauló az egyik sírkövön áll, két keze mutató- és hüvelykujjával azzal a mozdulattal formál rombuszt a szemé előtt, amivel a rendező, mintha a kamera nézőszögéből figyelné a helyszínt. Észreveszi, hogy felfedeztem. Nem int, nem közeledik. Nem áll be a sorba, talán többre vágyik, gondolom, rögzíti magának a kavargást, elkerülhetetlen, hogy én is benne legyek számára a jelenetben, holott kívül kívánok maradni, engem azért kihagyhatna, tényleg mint egy kamera, lassan balra fordul, megpillant valakit.

Az ismeretlen férfi már mellettem áll, nem biztosít részvétéről, megfogja a karomat, odébb von, volna néhány szava. Most? Igen, éppen most. Apám megbízását kívánja átadni, mondja. Pauló mintha vigyorogna, az utóbbi időben megváltozott az arca, mindig ez a kajánság ragad a vonásaira.

Ne tartson semmitől, mondja a zömök, kopasz férfi. Nincs rajta kalap, az esőcseppektől fényes a homloka. Apám a számítógépében hagyott némi üzenetet, kódolta, a kódot rábízta, elolvashatta volna, de, habár apám bizalmasának

tekintette őt, mégsem tette, úgy gondolta, engem illet, tudományos összefoglalás, mondja, egy már soha el nem készülő munka vázlata, talán, talán, miért ismétli annyiszor, hogy talán, a fogain szűri át a szavakat. Pauló arcára ráégett a kaján vigyorgás, a szobája falára függesztett maszksorozatát juttatja az eszembe.

Anyám magányosan állja a kondoleálók hullámzását, talán ismétli a férfi, aki apám meghitt kollégája lehetett. Sosem hallottam róla, sosem járt nálunk, sosem tett róla említést apám. A fogakon átszűrt talán úgy hangzik, mintha nem is talánt, hanem *talányt* mondana, néhány tételét megvitatta velem, mondja, a kód egyszerű, nincs benne semmi talány, a görög betűsorból az első öt, ismeri ugyebár, igen, felelem, zsebkendőt vesz elő, letörli koponyájáról az esőcseppeket, anyámhoz törtet, kezet csókol, ismerhetik egymást. Mennyi mindenről nem tudok. Amikor évekkal ezelőtt apám megemlítve, hogy talán, így mondta: talán hibát követett el, amikor nem avatott be élete fontos eseményeibe, már azt hittem, nincs, amit a családom múltjából nem ismerek, de talán, most én gondolom így, talán tévedtem.

Anyám meghittén beszélget a férfival, nem vesznek tudomást a tülekedőkről.

Apám íróasztalánál ülök. Próbálom leküzdeni a remegésemet. Soha nem remegtem még *így*, jártam, laktam, aludtam, dolgoztam jó néhány szobában, de soha sehol *így*. Ebben a szobában otthonos vagyok azóta, hogy kisgyermekkoromban átköltöztünk a Szondi utcából ide a Jávor utcába, kétszáz méternyire a Ligettől. A Szondi utcai lakásból csak a homályra emlékeztem, napfény sohasem érte a szobákat. Aludtam is ebben a szobában apám heverőjén, amikor külföldi konferenciaúton volt, és anyám kihasználta azt a hetet arra, hogy az én kis szobámat is kifestesse.

Ülök az íróasztalánál, próbálom a figyelmemet azoknak a tárgyaknak szentelni, amelyeket jól ismerek, de az íróasztal mögül még sohasem vettem szemügyre. Anyámat sem láttam soha ideülni. Nem tudom, nem is vagyok képes a végére járni, mi az oka a nem szűnő remegésemnek.

Mögöttem a falat betöltő könyvespolc. Jobbra ablak, két oldalán kisebb könyvespolcok. A szemközti falnál apai nagyapám fekete rolós szekrénye. A színe, az ómódisége elüt a szoba berendezésétől. Apám ragaszkodott hozzá. Egy mozdulattal lehet felhúzni-leengedni a rolettáját. Apám itt tartotta azokat a dossziéit, amelyekről sohasem beszélt, de azért tudható volt, hogy azokban őrzi a legfontosabb, kidolgozásra váró jegyzeteit.

A rolós szekrény tetején Marcus Aurelius bronzmaszkja.

Tíz éve jutott hozzá. Dunántúli ásatáson tárták fel. Csak három másolat készült belőle. Utazgatott, tárgyal, takarékoskodott, megvásárolta.

Az utolsó államférfi, aki szellemi ember is volt, mondta.

Hátradőlök a karosszékekben.

A császármaszok tekintete hasonló azokéhoz, akiket évekkal ezelőtt Pauló szobája falán láttam. Habár felidézve Pauló rajzait, ott mintha már rajta lett volna a maszkokon a kaján vigyor, amit mostanában az ő arcán láttam.

A császármaszok tekintete szomorú.

Szemügyre veszem a többi tárgyat. Ismerem mindegyiket, mégis másnak látom az íróasztal mögül a képeket, a könyvsorokat, a karos bronzcsillárt, az ugyancsak nagyszüleim lakásából megőrzött csavart oszlopú, hatalmas ernyőjű állólámpát.

Az íróasztal melletti kisasztalon a szövegszerkesztő.

Programokat futtatok.

Kísérletet kell tennem rá, hogy apám agyával gondolkozzam, ha tovább akarok jutni a programban.

Beütöm a kódszámot.

A remegés ettől szűnik meg.

Látom a szemüveges férfit, aki a sírnál mellém lépett. Lehet, hogy nem is volt szemüvege. Szürke lerakódás a szája körüli árokban. Talán figyelmetlenül borotválkozott, ezek mind figyelmetlenek, persze kifelé, mert befelé koncentrálnak, máshol járnak a gondolataik, mint a szavaik, borotválkozás közben is befelé figyelnek, ott maradnak az apró szőrszálak a száj körül. Kissé piroslik a szemféhéreje. Nem visszataszító, nem váladékos.

Fut a program.

Másik világban járok. Ha nem apám világa volna, amit a kódszámmal rám hagyott, a személyiségi jogok megsértését követném el.

Dosszié a felső polcon, 1. szám, olvasom: Minden korszak beépíti a saját tapasztalatait abba, amit a régmúlt korok világáról tudni vél. Tézisek a különböző korszakoknak az antikról alkotott nézőpontjairól.

Anyám belép a szobába.

Dosszié a második polcon, 2. szám: Irodalomjegyzék korszakok szerint csoportosítva.

Anyám leül a bőrhuzatú kanapéra.

Apám feláll az íróasztaltól, leül mellé, átveszi a kávéscsészét, amit behozott. Anyám kávéjában egy cukorka, apáméban egy szacharin.

Dosszié a harmadik polcon, 3. szám: Saját megjelent művek jegyzéke.

Anyám kezében nincs kávéscsésze.

Dosszié a negyedik polcon, 4. szám: Elvégzendő munkák. Vázlatok. Töredékek.

Anyám keze az ölében. Engem figyel. Nincs a tekintetében feszültség. Nincs érdeklődés. Nem vagyok képes nézni anyám tekintetét, mert úgy érzem, hogy nem engem lát az íróasztal mögött.

Futtatom a programot.

Dosszié legalul, 5 szám: Vajon ha az ezredforduló tapasztalataival termékenyítjük meg a korszakok ismereteit, nem tehető-e fel egy olyan kérdés, amivel egyetlen korszak sem nézett radikálisan szembe?

Megszakad a szöveg.

Anyámnak nem áll rosszul a fekete ruha. Karcsúbb benne. Nem látszik ötvenhat évesnek. Festeti a haját, de mintha eredeti szőke volna.

Az arcvonásai feszesek.

Milyenek lehetnek az én arcvonásaim?

Valamit végre kellene mondani egyikünknek.

Mi lehet az, amivel apám szövege szerint egyetlen korszak sem nézett radikálisan szembe?

Anyám nem fog megszólalni, látom a tekintetén. Rajtam a sor.

Hogy került ide a fekete rolós szekrény? kérdezem.

Patika a pécsi Király utcában. Az irodában állt, az elszámolásokat tartotta benne nagyapád. Én is csak hallottam róla. Amikor összeházasodtunk, már államosították, híres patika volt, apád ragaszkodott a rolós szekrényhez. Semmi más-hoz a régi bútoraik közül. Az *elszámolások*, a *folytatólagos elszámolások*, így mondta, a lényegüket nem, csak a tartalmukat változtathatják...

Nem könnyes a szeme, miközben beszél, de úgy látom, szeretné, ha nem tennék fel több kérdést. Minek tennék fel, mindent megtudtam az elszámolások folytatólagosságáról. Egy patikában a berendezés többnyire fehér színű, lehet, hogy a rolós szekrény is fehér volt valamikor.

Anyám megkérdezi, hozzon-e kávé, kimegy, hozza a kis ezüsttálcán, a tiédben sincs cukor, mondja, nincs szacharin sem.

Hibát hibára halmozol, olvasom az apámnak küldött üzenetet. Az aláírásból megismerem a keresztnévét a kódszám birtokosának: ölel Feri. Apám válasza: folytassuk, szervusz, kollégád.

Miért nem írta oda apám is legalább a keresztnévét?

A rohadt bölcsességfogammal ébredtem megint, ma kidobatom, nem várok tovább, olvasom Feri üzenetét, apám a válaszában nem vesz tudomást a bölcsességfogról, egy platóni mondat értelmezéséről elmélkedik, ugye, ma már inkább komikusnak, semmint bölcsnek látjuk őt, írja Feri az újabb válaszban, jelenti, hogy megszabadult a bölcsességfogától, lehet, hogy Platónon is segített volna egy jó szájbészből, írja, anyám nesztelen léptekkel, megszokta a szobában ezeket a lépteket, kiviszi a két üres kávéscsészét, néhány évtized, írja apám, és még az is elveszti időszerűségét, amivel mi a kortapasztalataink alapján próbáljuk felülbírálni az antikről felhalmozott két és fél ezer éves tudást, lehet, hogy elkérem a szájbészed telefonszámát, remek urológust is tudok ajánlani, írja Feri, maga veszi ki a katétert a műtét utáni második napon, nagyműveltségű férfiú, ilyeneket mond nekem, miközben kiveszi a katétert, tudja, professzor úr, a humanista kultúra értékei múlhatatlanok, ez most egy kicsit fájni fog, ezt a katéter kiemeléséről mondja, ha úgy döntesz, hogy befekszel hozzá, megvitathatod vele a téziseidet, ne izgasd fel magad, írja apám, a humanista kultúrakorszak múlandóságát nem én kívánom, arról van szó, hogy már túl vagyunk rajta, csak nem vagyunk hajlandók tudomásul venni, mert mi is annak a korszaknak a termékei vagyunk, szégyelld magad, írja Feri, ezért dolgoztál egész életedben, gyűjtögesd csak az átkozott jegyzeteidet, én is gyűjtöm a magaméit, betesszük a te átkozott rolós szekrényedbe, lepecsételjük, felnyitható ötven év múlva, azoknak mi leszünk az antik, írja apám, aludj jól, nem is tudtam, hogy prosztataműtéted volt, nem volt, írja Feri, álmodtam a katétert is, a beszélgetést is a professzorral, de megvetem a kultúrpresszimizmusodat, a kultúrpresszimizmus is elavult, írja apám, az a kérdés, hogy mi van utána, aludj jól...

Levél Paulóhoz, ez váratlan.

Apám is Paulónak nevezi.

Az megfigyelhető, kedves fiatal barátom, írja, hogy a művészetek megérik a korszakok rejtett újdonságait, a tudomány legfeljebb majd próbál összegezni utólag. Tetszenek a részletek, amiket átadott. Ahhoz nem értek, hogy milyen film lehet belőle, hogy lehet-e egyáltalán belőle film. Kissé szkeptikus vagyok, hogy a film bejelenthet-e igényt arra a művészi funkcióra, amit előreérzőnek neveznék. Kétségtelen, hogy Szophoklész látta maga körül Athén romlását, az árulásokat, a bűnt, a vért, és csak beleálmodta a korába azt, amit katarzisnak nevezett. Jó munkálkodást, szívesen olvasom az újabb részleteket...

A szobámban alszom. Napközben átmegegyek apám íróasztalához. A szokásos időben a kávé, mondja anyám. Behozza. Nikosz is a *szokásos időnek* nevezte a Tolonban létünket. Mindenkinek megvolna a szokásos ideje? Megisszuk a kávé. Paulóval sohasem leveleztem e-mailen. Nincs itthon gépem, a tanszékit használok a munkához. Apám gépében ott van Pauló címe, merre vagy? Írom, látom, apámmal konzultáltál, nem tettél említést róla. Erika címét ismerem. Írok, merre vagy?

A tanszéken összeállítom az első óráim jegyzeteit.

Isszuk anyámmal a kávé a kanapén.

Pauló válasza apám gépében.

A temetés után útnak indult Patríciával és a Pitheuszt majd játszó színésszel. A toloni parton, a sziklás részen próbálnak, Nikosznál laknak, minden a régi, technikát még nem hoztam, írja, csak egy kézi kamerát, dolgozni kell még a forgatókönyv befejező részén, apádnak sokat köszönhetek, Patrícia jó, de be kell dresszírozni a stílusra, csak az arcán dolgozunk, a forgatókönyvön is dolgozunk, azt mondja, lehetetlen szerep, még négy színészt rendelt Tolonba a próbákra, írja, össze kell hangolni a stábot, elkerülhetetlen volt, hogy Patríciával lefeküdjünk, sikeres, ismert színésznő, de úgy baszik, mint egy szűzlány, írja. Anyám hozza az aznapi kávé. A gépben Erika válasza. Jelentkezhetél volna előbb, írja, eszébe sem jut, gondolom, hogy ő húzott el George-jával Indiába, neki kellett volna hírt adni. Képzelted, milyen izgalmas, írja, Delhitől tíz kilométerre építettük fel a díszleteket, nagy produkció, George biztos a sikerben, mint mindig, gondolom, jól dolgozunk együtt, írja, vannak-e hírek Paulóról?

Azt válaszolom, hogy Tolonban van, dresszírozza a stábját, talált magának Velence után új szponzorokat, félti Paulót, írja Erika, kósza hírek terjednek azokról a fickókról, akik Paulót pénzelik, ezen kacagnom kell, válaszolom, Pauló egyszer azt mondta, hogy az ördögnek is eladja a lelkét, hogy megcsinálhassa az Iszméné-filmjét, Pauló sose mondott ilyent, azért írom Erikának, mert én éreztem Paulóról, hogy az ördögnek is eladná a lelkét a filmért, az a vigyor az arcán.

Folyamatosan megy a munka, írja Erika, George tényleg nagyszerű, ne hidd, hogy lefeküdtem vele, Erika a régi, gondolom, már előre bebiztosítja magát a kósza hírek ellen, közben ő írja a kósza híreket Paulóról. Kedvem lenne megírni neki, hogy Patrícia az ő toloni ágyában játssza a szűzlányt, köztudott, hogy Patrícia George Váradival élt, azt kellene Erikának írnom, szerencséd van, hogy nem feküdtél le George-dzsal, mert eléggé érintetlenek maradnak a nők az ágyában, erre Erika valószínűleg azt írná: féltékeny vagy? Talán azt is írná, amit sze-

retett mondani, amikor hárman, Pauló, ő meg én összetartottunk: ti mind örültek vagytok.

Megkérdézem anyámtól, miközben isszuk a kávé, hogy meddig jár még feketében. Erika azt is írja: George-dzsal nem lehet élni, veled nem lehet, gondolom, anyám azt mondja, bízzam rá, meddig jár még feketében, kérem, professzor Ferenc, írom, hogy a fenébe szólítsam másképpen, gondolom, jól használom a kódot, köszönöm, eljutottam apám némileg talányos rolós szekrényének tartalmához is, megnyitotta előttem a múltat, a hétköznapijaim része lett, azt válaszolja, ez tetszik neki, mert a meditációik tárgyát képező tudományos problémákra hasznos rárétegeztetni, így írja, *rárétegeztetni* a maga nemzedékének, ifjú kollégám, a mindennapjait...

A mindennapjaiban nincsenek bölcsességfoghúzások, proosztatamútétek, álmodni is Erikáról szoktam, néha a másnapi órámról, álmomban ürességet érzek, a feleslegességemet. Apámtól volna tanulnivalóm, például az ezredfordulós tapasztalatok beépítése Guardi alkonyfestészetének újabb értelmezésébe, de nincs felfedezőkedvem, az egyetlen világraszóló felismerésem az, hogy nincsenek felismeréseim.

Anyám nem volt türelmetlen, amikor azt mondta, bízzam rá, meddig jár feketében. Nem ómódi göncöket hord, például csinos fekete garbót, még farmerszabású fekete bársonynadrágra is van.

Isszuk a kávé a bőrkanapén. Nem merem mondani, hogy hagyjuk már abba ezt a közös kávézást, mert miközben a csészét emeli, ugyanazt érzem, amit akkor, amikor az intenzív osztályon a nővérke anyám pillantásával nézett rám, most úgy néz engem, mint amikor apámra pillantott kávézás közben, láttam őket néhány-szor egymás mellett ülni a kereveten.

Semmiben nem emlékeztetek apámra, nem a klónja vagyok, a korcsa csak, süllyedünk, süllyedünk, ezt Feri írja, most már nekem, de azért fel a fejjel, fiatal barátom. Taas érdeklődik rólad, írja Pauló, végre bejött neki, Kleist-novellákból csinálna forgatókönyvet, pénzre is van odakint esélye, jövőre kezdene forgatni, addig nekem segít, eljön asszisztensnek Tolonba.

Megszerzem Taas e-mail címét, hogy vagy, régen hallottam rólad, a Kleist-forgatókönyv igaz, de még sok munka van, pénzre is van esély, Jim és Wim segít, talán lemegyek Paulóhoz, rá akar venni a Pitheusz-szerepre, egy hónapja semmi alkohol, nem kellene végre abbahagynod azt a Guardi-baromságot, nem unod még, szerintem nem tudsz többet kilicitalni belőle, megüresedett egy hely a színművészeti filmtanszékén, oda kellene átmenned, sok jövője annak sincs, a mindennapok jövőtlenek, ez lenne a Kleist-film, csókollak, ha akarod, elintézem az állást, ennyi szavam még van otthon.

Elhatározom, hogy írok Lillynek is Bécsbe, újdonság a grafomániám, jó kis menekülési út.

Ki tulajdonképpen ez a Feri? kérdezem anyámat. Azt mondja, sohasem látta, apám sohasem tett említést róla. Mintha titkot vallana be, úgy mondja, lesütve a szemét, mintha nem tartaná illendőnek elmondani, hogy nem volt teljes betekintése apám életébe. Úgy látom, most próbál ezzel szembenézni. Mit láthat? Apámat? Önmagát? Paulót láttam néha ilyennek, Pauló mondta egyszer azt,

hogy *lehunytt szemmel szembenézni*, talán nem is mondta, talán a *forgatókönyvében* vannak olyan jelenetek, amikor valaki lehunytt szemmel lát, anyám arca most ilyen. Apád világában volt néhány különc, mondja, nem beszélt róluk, csak annyit mondott, hagyd szívem, különcök, ne törődj velük, de ő törődött, mondja, s mint aki a barátnőjének súg meg valami titkot, hozzáteszi, apád is *némileg* különc volt.

Anyám választékos szavakat használ, akárcsak apám, a *némileg* anyám egyik kedvenc szava. Feri odament hozzád a temetésen, mondom. Valaki odajött, igen, a sok ember között az egyiket ugyanúgy nem ismertem, mint a sok ember közül másokat. Ő volt a Feri, mondom. Honnan tudod? Ő adta meg a kódszámot, amivel dolgozom apa gépén. Volt, amit megosztott velem, volt, amit nem, mondja anyám, én is a legfontosabb eseményekről számoltam csak be neki abból, ami a Gyógyszerkutatóban történt.

Isszuk a kávé. Elmondja, apám örült annak, hogy az utóbbi időben visszavonult a közéleti ügyködéstől, így mondja, apádnak súlyos véleménye volt a közéleti ügyködésről, azt mondta, ez itt nem közélet.

Megírom Lilly Bornsteinnek, hogy ráhagyom Francesco Guardit, átmegegyek a másik egyetem filmtanszakára.

Írok Taasnak is: rendben, otthagynom a középkort, de miért nem jössz haza? tesz még egy próbát odakint, gyúlik a pénz, talán sikerül filmet csinálnia, megnyomtam az ügyedet a filmművészetin, tiéd az állás, írja.

Jelentkezem az új tanszékvezetőmnél, egy évig a hallgatója voltam, azt mondja, örül, hogy visszatérek a csapatba.

Írok Lillynek, Paulóról is írok, apám haláláról is. Jó, hogy jelentkezted, válaszolja, kaptam postát Rudolf Reimanntól, rólad is érdeklődött, aggódik Rudolf miatt, írja, csak így, Rudolf, gondolom, apám szerint Rudolf Reimann kitűnő tudós, kissé talán hóbortos, írom, nagyobb a baj, válaszolja Lilly, az a helyzet, hogy Rudolf mintha összeomlott volna, azzal kezdődött nála, hogy megírta az egyik álmát, elküldöm neked csatolmányban.

Rudolf Reimann álma is apám gépébe kerül, Feri és Pauló mondataira rétegződhet rá, mi több, Pauló forgatókönyvére is, a befejezés kivételével azt is megtaláltam apám gépében. Azt álmodtam, írja Rudolf Reimann Lillynek, továbbítja Lilly nekem, hogy Hermann Broch elhajókázott Brindisibe, megtette végül is azt az utat, amit rám hagyott, motorossal kivitette magát a tengerre és a vízbe szórta a Vergilius halála kéziratát. Amikor felébredtem, végig kellett gondolnom, írja Rudolf Reimann, de nem tudtam, hogy mit akarok végiggondolni, képzelje, kedves Lilly, egyszer csak megvilágosodott előttem, hogy ha be akarom fejezni a víz esztétikájáról tervezett művemet, akkor nem kerülhetem ki, hogy visszalépjek a genealógiába, vagyis a Vízözönig, ott található a dolgok eredete, új jegyzeteket készítettem, az orvosom pihenésre beszél rá, egy intézetet emleget, ahol szerinte jól érezném magamat, vihetem a jegyzeteimet, külön szobát biztosítanak, a kikötésem az, hogy az Intézet Hermann szülőfalujának a közelében legyen, a hegyi levegő valóban megfelelő lesz a munkához, az orvosom biztosított róla, hogy megoldható a dolog, a továbbiakról hírt adok még, kedves Lilly. Szomorú, írja Lilly, szomorú. Lehet, hogy a jövő hónapban Pestre

látogatok, ne félj, nem üldözlek, majd elmondom, miért megyek Pestre, ha hajlandó vagy találkozni velem.

Vajon Lilly nyáron is hosszú szárú bugyit visel? Erikán legfeljebb tanga van Delhi mellett a forróságban.

Megtartom a filmtanszakon az elsőéveseknek az órámat. Megírom Erikának. Őrült rohanás a forróságban, írja, de élvezem, izgalmas, azt hiszem, beérkeztem, örülj neki.

Apám gépében megtalálom Pauló forgatókönyvének azt a részletét, amit még nem olvastam.

Odakint vihar készül...